

Esiet sveicināti otrajā “Darba aizsardzības ziņu” izlaidumā!

Pēc pirmā izlaiduma tika diskutēts, vai šāda formāta informatīvajam materiālam pastāvēt arī turpmāk un cik bieži tam iznākt.

Pateicoties Jūsu un sociālo partneru komentāriem un ierosinājumiem, klajā ir nācis otrais izdevums, kurā atskatāmies uz 2005. gada Eiropas nedēļas kampaņas “Ierobežo troksni!” aktivitātēm, kas ar Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras organizētu starptautisku konferenci noslēdzās Bilbao, Spānijā 12. decembrī. Saistībā ar šīs kampaņas tēmas aktualitāti aicinām Jūs iepazīties Darba un vides veselības institūta sagatavotajā rakstā par trokšņa izraisīto arodvājdzirdību Latvijā.

Ar 2006.gada 1.janvārī spēkā stāsies divi normatīvie akti, kas noteiks pilnīgi jaunu kārtību darba aizsardzības pakalpojumu sistēmai. Par to, kādi ir jaunie „spēles” noteikumi, „spēles dalībnieku” pienākumi un tiesības, kā arī par citiem jaunumiem likumdošanā, lasiet LM Darba aizsardzības politikas nodaļas sagatavoto informāciju. Tāpat aicinām pievērst uzmanību Latvijas Darba devēju konfederācijas aicinājumam sakārtot elektrodrošības jomu.

ŠAJĀ NUMURĀ

Jaunumi

Ar Jauno gadu sāks strādāt jaunā darba aizsardzības pakalpojumu sistēma	2
---	---

Pasākumi

Ir noslēgusies Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā 2005 “Ierobežo troksni!”	4
--	---

Normatīvie akti

Izmaiņas darba aizsardzības apmācībā	7
--------------------------------------	---

Stājas spēkā noteikumi par vibrāciju	8
--------------------------------------	---

Sistēma

LDDK aicina sakārtot elektrodrošības jomu	8
---	---

Trokšņa izraisītā arodvājdzirdība Latvijā	9
---	---

Ķīmisko vielu standarts beidzot pieejams	10
--	----

Praktiska informācija

Iekārtu izplatītājiem un iespējamiem valdītājiem!	10
---	----

Gada izskaņā kontaktpunkta un tā Informācijas padomes locekļu vārdā gribu Jums novēlēt Laimīgu Jauno 2006. gadu. Lai nākošais gads būtu personīgās laimes un profesionālās veiksmes gads arvien veselīgākā un drošākā darba vidē!

Liene Maurīte

Eiropas darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras Latvijas nacionālā kontaktpunkta koordinatore

Jaunumi

Ar Jauno gadu sāks strādāt jaunā darba aizsardzības pakalpojumu sistēma

Ar 2006.gada 1.janvārī spēkā stāsies divi normatīvie akti, kas noteiks pilnīgi jaunu kārtību darba aizsardzības pakalpojumu sistēmai, noteiks „spēles” noteikumus un „spēles dalībnieku” pienākumus un tiesības, un tikai tie, kas spēš izpildīt šos noteikumus varēs piedalīties šajā „spēlē”, ko sauc par darba aizsardzības pakalpojumu sniegšanu.

Līdz šim darba aizsardzības pakalpojumus uzņēmumiem piedāvāja katrs, kam nebija slinkums, neatkarīgi no tā vai tam bija nepieciešamās zināšanas vai nē, bet, sākot ar 2006.gada 1.janvāri darba aizsardzības pakalpojumus, tai skaitā darba vides riska novērtēšanu, darba aizsardzības sistēmas izveidi u.c., varēs sniegt tikai kompetenti speciālisti un kompetentas institūcijas.

Darba aizsardzības likums, kurā ir iestrādātas ES likumdošanas prasības, jau no tā spēkā stāšanās dienas paredzēja izveidot darba aizsardzības sistēmu, kurā uzņēmumiem ir iespēja, (atsevišķos gadījumos obligāti) piesaistīt kompetentus speciālistus un kompetentas institūcijas darba aizsardzības jomā. Eiropā kompetento institūciju un speciālistu modelis darbojas jau sen, bet Latvijā tas pilnvērtīgi sāks darboties tikai no 2006.gada 1.janvāra, kad stāsies spēkā Ministru kabineta 2005.gada 8.februāra noteikumi Nr.99 „Noteikumi par komercdarbības veidiem, kuros darba devējs iesaista kompetentu institūciju” un noteikumi Nr.101 „Noteikumi par prasībām kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem darba aizsardzības jautājumos un kompetences novērtēšanas kārtību”.

Darba aizsardzības pakalpojumu sistēma katrā no Eiropas Savienības dalībvalstīm ir atšķirīga un atšķirīgas ir arī prasības gan uzņēmumiem, gan kompetentajiem speciālistiem un institūcijām. Izstrādājot Latvijas darba aizsardzības pakalpojumu sistēmu, tika izpētīta vairāku Eiropas Savienības valstu modeļi, tai skaitā Dānijas, Nīderlandes, Beļģijas un Spānijas. Sprotams, ka sākotnēji prasības nevar būt tikpat augstas kā tās ir citās valstīs, kur šāda sistēma jau strādā vairākus gadus un pat gadu desmitus, tādēļ, nosakot prasības kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem, kā arī uzņēmumiem, kuriem obligāti jāpiesaista kompetentās institūcijas, sistēma ir izstrādāta maksimāli elastīga attiecībā pret uzņēmumiem, bet, attiecībā uz kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem prasības ir noteiktas minimālajā līmenī, kas garantētu noteiktu sniegto pakalpojumu kvalitāti.

Līdz šim Latvijā darbojās vairākas institūcijas un

speciālisti, kas uzņēmumiem piedāvāja dažādus darba aizsardzības pakalpojumus, bet to kvalitāte bija krasi atšķirīga un darba devējiem bija jāpaļaujas lielā mērā uz savu intuīciju vai citu kolēģu ieteikumiem, lai neizvēlētos ļoti zemas kvalitātes pakalpojumu sniedzēju. Jaunā sistēma paredz zināmu kompetences līmeni gan kompetentiem speciālistiem, gan kompetentām institūcijām, kas nodrošinās arī zināmu pakalpojumu kvalitātes līmeni uzņēmumiem.

Darba aizsardzības likuma 1.panta 10. un 11. punktā ir dotas kompetentas institūcijas un kompetenta speciālista definīcijas, kas nosaka: **kompetenta institūcija** ir institūcija, kura uz attiecīga līguma pamata veic darba vides iekšējo uzraudzību uzņēmumā un kuras kompetence darba aizsardzības jautājumos novērtēta Ministru kabineta noteiktajā kārtībā, savukārt **kompetents speciālists** ir speciālists, kurš ir kompetents veikt darba vides iekšējo uzraudzību uzņēmumā un kura kompetence novērtēta Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Tātad ar kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem ir jāsaprot trešās puses institūcijas vai speciālisti, ko darba devējs piesaista sava uzņēmuma darba aizsardzības sistēmas sakārtošanai, tai skaitā darba vides risku novērtēšanai un preventīvo pasākumu izstrādei. Darba aizsardzības likuma 9.panta 6.daļa paredz, ka Ministru kabinets nosaka prasības kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem, kā arī viņu kompetences novērtēšanas kārtību. Tas ir noteikts ar jau minētajiem Ministru kabineta 2005.gada 8.februāra noteikumiem Nr.101.

Saskaņā ar noteikumiem kompetentajam speciālistam, lai varētu sniegt pakalpojumus uzņēmumiem, ir nepieciešams iegūt augstākā līmeņa zināšanas (profesionālā augstākā izglītība) darba aizsardzībā. Savukārt kompetentā institūcija ir tiesīga veikt darba vides iekšējo uzraudzību uzņēmumos, ja par to laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" ir publicēts attiecīgs paziņojums un tā nodrošina šādu minimālo prasību izpildi:

- tā nodrošina standartā LVS EN ISO 9001 : 2001 "Kvalitātes vadības sistēmas. Prasības" noteiktās prasības un tās kompetence darba aizsardzības jautājumos ir novērtēta atbilstoši šo noteikumu prasībām;
- institūcija ir apdrošinājusi savu civiltiesisko atbildību tādā apjomā, lai segtu iespējamās kļūdas dēļ pakalpojuma saņēmējam radušos zaudējumus, kas sadarbībā ar institūcijas izvēlēto apdrošinātāju aprēķināti institūcijas darbības jomas risku novērtējumā (min. – 20 000 LVL);

- institūcijas rīcībā ir speciālists ar jau minēto profesionālo augstāko izglītību darba aizsardzībā, kā arī speciālists ar arodslimību ārsta vai arodveselības ārsta izglītību un kvalifikāciju.

Salīdzinoši augstākas prasības kompetentajai institūcijai ir noteiktas, jo atsevišķos komercdarbības veidos, kas ir noteikti Ministru kabineta 2005.gada 8.februāra noteikumu Nr.99 1.pielikumā, uzņēmumiem ir obligāti jāpiesaista kompetentas institūcijas pakalpojumi, savukārt kompetenta speciālista piesaistīšana visos gadījumos ir brīva darba devēja izvēle.

Noteikumu Nr.99 pirmajā pielikumā ir noteikti tie komercdarbības veidi, kuros darba devējam darba aizsardzības sistēmas izveidē un uzturēšanā ir jāpiesaista kompetenta institūcija. Noteikumos minētie komercdarbības veidi ir noteikti analizējot situāciju valstī vairāku gadu dinamiskā attiecībā uz nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām, jo šajos komercdarbības veidos situācija ir sliktāka nekā vidēji valstī.

Nemot vērā ka šo nozaru uzņēmumi paši nespēj sekmīgi ieviest un uzturēt darba aizsardzības sistēmu, tika nolemts šiem uzņēmumiem uzlikt par pienākumu piesaistīt kompetentas institūcijas pakalpojumus.

Vienlaikus, apzinoties, ka pat vienas nozares ietvaros situācija uzņēmumos darba aizsardzības jomā var būt krasi atšķirīga, noteikumos ir paredzēti izņēmumi, kad uzņēmums, kurš jau ir pats sakārtojis savu darba vidi un darba aizsardzības sistēmu un par to attiecīgi ziņojis Valsts darba inspekcijai, būs tiesīgs nepiesaistīt kompetentu institūciju.

Tāpat kompetentu institūciju varēs nepiesaistīt mazie uzņēmumi, kuros ir nodarbināti ne vairāk kā pieci darbinieki, tādējādi pašreiz lielākā daļa zemnieku un zvejnieku saimniecību kompetentu institūciju pakalpojumus varēs vēl neizmantojot un darba vidi sakārtot pašu spēkiem.

Lai kompetentās institūcijas piesaistīšanai būtu praktisks un situāciju uzņēmumā uzlabojošs rezultāts, noteikumi arī nosaka minimālo pakalpojumu klāstu, ko kompetentajai institūcijai uzņēmumā ir jānodrošina:

1. novērtē darba vides risku uzņēmumā;
2. nosaka uzņēmuma atbilstību darba aizsardzības normatīvo aktu, kā arī ar darba aizsardzību saistīto normatīvo aktu prasībām (piemēram, ugunsdrošība, ķīmisko vielu un ķīmisko produktu drošība, bīstamo iekārtu drošība);

3. izstrādā darba aizsardzības pasākumu plānu, lai novērstu atklātos darba vides riskus vai samazinātu tos līdz pieļaujamam līmenim, kā arī nodrošina uzņēmuma atbilstību darba aizsardzības normatīvo aktu prasībām.

Nemot vērā, ka situācija nozarēs laika gaitā var mainīties, pēc noteikta laika perioda noteikumu 1.pielikums tiks pārskatīts, lai no tā svītrotu nozares, kurās situācija ir ievērojami uzlabojusies, nepieciešamības gadījumā, sarakstu papildinot ar jaunām nozarēm, kur situācija gluži pretēji ir pasliktinājusies.

Kompetento institūciju un kompetento speciālistu darbības mehānismu un viņu sniegtos pakalpojumus uzņēmumiem būtu jāuztver kā iespēju uzlabot savu darba vidi, nevis kā papildus slogu. Bet uzņēmumiem, kuriem ir savi darba aizsardzības speciālisti, kas sekmīgi tiek galā ar darba aizsardzības jautājumiem uzņēmumā un ir izveidojuši labi funkcionējošu darba aizsardzības sistēmu, kompetento institūciju pakalpojumi nav jāizmanto.

Šobrīd kompetento institūciju statusu (paziņojumu laikrakstā „Latvijas vēstnesis”) ir ieguvušas piecas institūcijas, bet līdz gada beigām plānojams, ka tām pievienosies vēl trīs institūcijas. Tātad uz 1.janvāri Latvijā būs vismaz astoņas kompetentas institūcijas, bet to skaits nākamā gada laikā varētu pieaugt pat līdz divdesmit, kas Latvijas apstākļiem varētu būt vairāk nekā pietiekami.

Plašāka informācija par kompetentām institūcijām un kompetentiem speciālistiem, kā arī to novērtēšanas kārtību atrodama gan Labklājības ministrijas mājas lapā sadaļā „Darba aizsardzība” (www.lm.gov.lv), gan Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras nacionālā kontaktpunkta Latvijā mājas lapā (www.osha.lv), sadaļā „Sistēma”.

Šīs jaunās darba aizsardzības pakalpojumu sistēmas rezultātus mēs varēsim novērtēt jau tuvāko gadu gaitā, kas, cerams pozitīvi, atspoguļosies gan, uzņēmumu darba vidē, gan arī nelaimes gadījumu statistikā. Novēlot visiem priecīgus svētkus, radošu un drošu Jauno Gadu!

Renārs Lūsis

Labklājības ministrijas
Darba departamenta direktora vietnieks-
Darba aizsardzības politikas nodaļas
vadītājs

Pasākumi

Ir noslēgusies Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā 2005 "Ierobežo troksni!"

Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā vienoti visā Eiropā tika atklāta 2005. gada 20. aprīlī. Oficiāli Eiropas nedēļa tiek atzīmēta no 24.-28. oktobrim 2005. gadā. Eiropas nedēļas tēma bija "Ierobežo troksni!", sauklis "Troksnis darbā - Jums var maksāt vairāk nekā dzirdi!"

Eiropas nedēļu organizēja Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības Latvijas nacionālais kontaktpunkts - Valsts darba inspekcija (VDI) sadarbībā ar Labklājības ministriju (LM), Latvijas Darba devēju konfederāciju (LDDK), Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība (LBAS) un Darba un Vides veselības institūts (DVVI).

Latvijā Eiropas nedēļa drošībai un veselībai darbā 2005. noslēdzās 21. oktobrī ar noslēguma pasākumu Labas prakses balvas pasniegšanu, kā arī uzvarētāju apbalvošanu plakātu konkursa 5.-9. klašu skolēniem "Sargi ausis no trokšņa!"

Šī gada Labas prakses balvas izcīņai savu dalību pieteica divi uzņēmumi. SIA "Laiko" ar piemēru "Trokšņa līmeņa pazemināšana līmētāju darba vietās" un SIA "Simeks" ar piemēru "Trokšņainās telpas atdalīšana ar starpsienu no telpas ar zemāku trokšņu līmeni". Par Labas prakses balvas ieguvēju 2005 gadā tika nominēts SIA "Simeks".

Labas prakses balvas pasākuma dienā 21. oktobrī apmēram 30 labākie darbi tika izstādīti publiskai apskatei.

Plakātu konkurss tika organizēts, lai pievērstu jauniešu uzmanību trokšņa iedarbībai un tam, kā pasargāt savas un apkārtējo ausis no trokšņa. Piedalīties aicināja visus 5- 9 klašu skolēnus plakātu konkursā par to, kā ikdienā sevi un apkārtējos pasargāt no trokšņa. Skola ir viena no iestādēm, kur gan audzēkņi, gan pasniedzēji ir īpašā riska grupā, jo ir pakļauti ilgstoša un liela trokšņa iedarbībai, kā arī regulāri paaugstina savu balsi, lai tiktu sadzirdēti.

Trīs labāko plakātu autori ir Oskars Bistrakovs Rīgas Hanzas vsk. 7 d klase, Karīna Sokolova BJC „Zolitūde” 15. gadi un Madara Žvagiņa „Aizkraukles mākslas skola” 15 gadi. Skolēni katrs balvā saņēma velosipēdu. Šis konkurss tika organizēts sadarbojoties ar jauniešu organizāciju "Avantis". Dalībai plakātu konkursā tika saņemti apmēram 300 dažādās tehnikās izstrādāti darbi.

Eiropas nedēļas drošībai un veselībai darbā noslēguma pasākums Labas prakses balva tika rīkots darba vides drošības, darba aizsardzības un strādājošo aizsardzības izstādes "Drošam darbam 2005" ietvaros, kas ir Baltijas valstīs vienīgā specializētā izstādē par darba drošību un veselības aizsardzību. Izstādi "Drošam darbam 2005" organizē SIA "BT1", lai sniegtu daudzpusīgu informāciju par pašreizējo situāciju, prasībām un aktuālākajām izmaiņām darba aizsardzības jomā, kā arī veicinātu izpratni, ka droša un veselīga darba vide un darba organizēšana veicina darba kvalitāti. Izstāde notika jau trešo reizi un šajā gadā tika rīkota no 20. līdz 22. oktobrim.

Kopumā Eiropas nedēļas drošībai un veselībai darbā 2005 ietvaros, jau sākot no atklāšanas dienas – 20.aprīļa, notika daudz un dažādas aktivitātes.

Kampaņu uzsākot 865 Valsts darba inspekcijas identificētajiem Latvijas uzņēmumiem, kuros troksnis ir nopietns riska faktors, tika izsūtītas informatīvās vēstules, kurās tika uzsvērtā trokšņa ietekmes nozīmība, informēts par Eiropas nedēļas drošībai un veselībai norisēm, kā arī aicināts piedalīties Labas prakses balvas izcīņā, ar savu sakārtotas darba vides piemēru paaugstinot darba vides drošību un darbinieku aizsardzību, kā arī ietaupot uzņēmuma izmaksas.

Vēstulei tika pievienotas anonīmas anketas, lai noskaidrotu, kā uzņēmumos tiek novērtēts troksnis kā darba vides riska faktors un kā tiek ievērotas normatīvos noteiktās prasības attiecībā pret darba vides troksni.

Anketēšanas rezultātus detalizēti var aplūkot mājas lapā <http://osha.lv/ew2005/>.

Viens no pasākumiem Eiropas nedēļas drošībai un veselībai darbā ietvaros bija Atvērto durvju dienas Valsts darba inspekcijā, visās septiņās reģionālajās Valsts darba inspekcijas teritoriālajās struktūrvienībās, katrā viena nedēļa. Šī akcija tika uzsākta šī gada 16. maijā, to uzsāka Zemgales reģionālā valsts darba inspekcija un kopumā ilga līdz 8 jūlijam. Akciju noslēdza Ziemeļvidzemes reģionālā Valsts darba inspekcija.

Atvērto durvju dienu laikā ikviens Latvijas iedzīvotājs tika aicināts ierasties Valsts darba inspekcijas teritoriālajās struktūrvienībās un iegūt informāciju par trokšņa un vibrācijas bīstamību, tā izraisītajiem veselības traucējumiem, aizsardzību pret troksni, kā arī informāciju par normatīvajiem aktiem, kas regulē jautājumus, kas skar troksni un vibrāciju darba vietās. Interesentiem tiks sniegta informācija arī par citiem jautājumiem, kas skar Valsts darba inspekcijas darbības jomu, kas ir trīs galvenie virzieni: darba drošības, darba tiesisko attiecību un bīstamo iekārtu tehniskās uzskaites jautājumi.

Viena no nozīmīgām aktivitātēm Eiropas nedēļas ietvaros bija septembrī un oktobrī ir organizētā informatīva kampaņa par trokšņa izraisītiem veselības traucējumiem kokapstrādes, metālapstrādes un celtniecības nozaru profesionālo skolu audzēkņiem.

Kopumā Aizkraukles, Dagdas, Rēzeknes, Jelgavas un Rīgas profesionālo skolu audzēkņiem un pasniedzējiem tika nolasītas 15 lekcijas.

Informatīvā kampaņa domāto šo nozaru studējošajiem, jo saskaņā ar statistikas datiem, tieši šajās nozarēs nodarbinātajiem trokšņa nelabvēlīga ietekme tiek novērota visbiežāk.

Kampaņas mērķi bija informēt studējošos un pasniedzējus: par darba vides trokšņa nelabvēlīgo ietekmi uz dzirdi un iespējamajām veselības problēmām (aroda vājdzirdību u.c.); par darba vides trokšņa nelabvēlīgo ietekmi uz dzirdi un iespējamajām veselības problēmām (aroda vājdzirdību u.c.); par darba vides trokšņa izplatību darba vidē (skalākajām iekārtām, trokšņa mērīšanu u.c.); par pasākumiem, kurus iespējams veikt, lai mazinātu trokšņa ietekmi uz dzirdi (t.sk. trokšņa ierobežošanu, pareizu individuālo aizsardzības līdzekļu izvēli u.c.).

Septembra un Oktobra mēnešos tika organizēti vairāki semināri un konferences.

Šī gada 30.septembrī tika organizēta Latvijas Arodslimību ārstu biedrības konference, savukārt šā gada 7.oktobrī - Latvijas Arodveselības ārstu asociācijas konference. Šo divu konferenču galvenā tēma bija darba vides trokšņa iedarbība uz cilvēka organismu, trokšņa noteikšana un novērtēšana, kā arī trokšņa izraisīto arodpatoloģiju agrīna diagnostika. Konferenču gaitā tika prezentētas Latvijas Arodveselības ārstu asociācijas izstrādātās vadlīnijas "Darba vides trokšņa noteikšanā un novēršanā" un Latvijas Arodveselības ārstu asociācijas izstrādātās vadlīnijas "Darba vides trokšņa noteikšanā, novērtēšanā un novēršanā".

2005.gada 13.oktobrī notika Valsts darba inspekcijas un Celtnieku arodbiedrības kopīgi organizētais seminārs būvniecības un būvmateriālu ražošanas uzņēmumu vadītājiem. Seminārā tika akcentētas šādas tēmas: troksnis darbā, troksni raksturojošie lielumi, tā mērīšana; Latvijā pastāvošie normatīvie akti attiecībā uz troksni; darba vides iekšējā uzraudzīšana un trokšņa radītā riska novēršana, kā arī uzticības personu darba aizsardzībā uzdevumi.

Starptautiskās izstādes “Drošam darbam 2005” ietvaros tika organizēti divi nozīmīgi notikumi: 20. oktobrī starptautiska konference “Efektīva darba aizsardzības sistēmas organizēšana” un 21. oktobrī seminārs “Troksnis un vibrācija darba vidē”.

Konferences “Efektīva darba aizsardzības sistēmas organizēšana”, ko atbalstīja no Eiropas sociālais fonds projekta “Darba drošības sistēmas un darba attiecību uzraudzības pilnveidošana” ietvaros tika aktualizēti un diskutēti sekojoši jautājumi: Darba aizsardzības sistēma Latvijā, tās darbība un attīstība ES kontekstā, situācija Latvijā darba drošības un veselības aizsardzības jomā, jaunākais darba aizsardzības jomā Latvijā un ES, Darba aizsardzības sistēma un darba apstākļi Lietuvā un Igaunijā, Darba drošības un veselības aizsardzības sistēmas organizācijas struktūra Beļģijā, kā arī Igaunijas pieredze par pētījumu attiecībā uz darba aizsardzības ekonomisko efektivitāti.

Semināra “Troksnis un vibrācija darba vidē” programmā tika iekļauti priekšlasījumi par darba aizsardzības prasībām darba vides trokšnim un vibrācijai, trokšņa un vibrācijas radītajām veselības problēmām un situācijas analīzi Latvijā, trokšņa un vibrācijas mērīšanu, par Beļģijas pieredzi darba vides trokšņa novēršanā, individuālajiem un kolektīvajiem aizsardzības līdzekļiem pret trokšņa ietekmi, kā arī tika prezentēti Labas prakses piemēri, kas piedalījās Labas prakses balvas izcīņā.

Atskatoties uz Eiropas nedēļu drošībai un veselībai darbā 2005 un aktivitātēm tās ietvaros, izkristalizējas secinājums, ka visi iesaistītie Eiropas nedēļas notikumos, sākot no laikrakstu lasītājiem, semināru dalībniekiem līdz organizatoriem un ekspertiem, ir ieguvuši jaunas zināšanas, skatījumu un pieredzi, kā arī ieguldījuši savu devumu Latvijas darba vides un darba apstākļu uzlabošanā.

Detalizēta informācija <http://osha.lv/ew2005/>.

Margarita Dukajska
Valsts darba inspekcijas
Sabiedrisko attiecību sektora vadītāja

Normatīvie akti

Izmaiņas darba aizsardzības apmācībā

Š.g. 21.jūnijā Ministru kabinets pieņēma grozījumus Ministru kabineta noteikumos Nr.323 „Noteikumi par apmācību darba aizsardzības jautājumos”, paredzot, ka darba aizsardzības speciālista pienākumus varēs veikt darba devējs, kurš nodarbina ne vairāk kā 10 darbiniekus (iepriekš – piecus). Minētie grozījumi veikti, lai saskaņotu noteikumus ar 2004.gada 16.decembrī veiktajiem Darba aizsardzības likuma grozījumiem un ļautu mazo uzņēmumu darba devējiem pašiem pildīt darba aizsardzības speciālista pienākumus, iegūstot atbilstošu apmācību darba aizsardzībā.

Pēdējo gadu laikā Latvijas darba aizsardzības likumdošana ir piedzīvojusi būtiskas izmaiņas – pieņemta virkne jaunu tiesību aktu, likumdošana saskaņota ar Eiropas Savienības prasībām, ieviesti vairāki būtiski darba aizsardzības pamatprincipi – risku novērtēšana, preventīvie pasākumi, konsultēšanās ar darbiniekiem, darba pielāgošana indivīdam u.c.

Nenoliedzami pēdējo gadu laikā augusi arī darba devēju izpratne par darba aizsardzības pasākumu nozīmību uzņēmumos. Par to liecina statistikas dati, kas parāda, ka darba vides risku novērtēšana veikta vairāk kā pusē Latvijas uzņēmumu. Tomēr, lai gan darba devēji arvien vairāk sāk izprast kvalificētu darba aizsardzības speciālistu nepieciešamību uzņēmumos, saskaņā ar 2003.gadā iegūto informāciju tikai 70% uzņēmumos ir šāda veida speciālisti. Tas nozīmē, ka vēl ir daudz jāstrādā, lai uzlabotu kopējo situāciju Latvijas uzņēmumos, t.sk., nodrošinātu katru uzņēmumu ar atbilstoši apmācītiem speciālistiem, kā to paredz Darba aizsardzības likums.

Attīstoties darba aizsardzības likumdošanai ir augušas prasības arī speciālistiem, jo, piemēram, līdz 2002.gadam, iepriekšējā darba aizsardzības likuma darbības laikā, darba aizsardzības speciālistiem privātā Valsts darba inspekcijas licencētā firmā bija jāapgūst 40 stundu apmācība. Savukārt šobrīd minimālais apmācības līmenis jeb pamatlīmeņa zināšanas darba aizsardzības speciālistam ir 160 stundas, kas ir četras reizes vairāk nekā iepriekš. Turklāt, saskaņā ar likumdošanu, speciālisti ar 40 stundu apmācību drīkst darboties tikai līdz 2005.gada beigām, šajā laikā apgūstot vai nu pamatlīmeņa zināšanas vai arī augstākā līmeņa zināšanas darba aizsardzībā.

Šobrīd spēkā ir pārejas periods, kas līdz 2008.gada beigām paredz iespēju darba aizsardzības jautājumus uzņēmumā risināt speciālistam ar pamatlīmeņa apmācību, praktisko piecu gadu pieredzi darba aizsardzības jomā un augstāko izglītību dabaszinātnēs, inženierzinātnēs, veselības aizsardzības jomā vai tiesību zinātnēs. Pēc pārejas

perioda beigām, sākot ar 2009.gadu, uzņēmumos ar vairāk kā 50 darbiniekiem vai tajos, kuri nodarbojas ar bīstamām darbībām, būs nepieciešams speciālists ar augstāko līmeni darba aizsardzībā, jeb būs jāpiesaista kompetents speciālists vai kompetenta institūcija darba aizsardzības jomā.

Līdz ar to uzņēmumiem vēl ir dots laiks un viela pārdomām, lai izlemtu, kā nākotnē risināt darba aizsardzības jautājumus savās organizācijās: vai sūtīt uzņēmuma darbinieku (darba aizsardzības speciālistu), kurš pildīs visus darba aizsardzības jautājumus, apgūt augstākā līmeņa zināšanas darba aizsardzībā, vai pieaicināt speciālistus no malas.

Vienlaikus vēlos uzsvērt, ka šobrīd vērojama paaugstināta interese no uzņēmumu puses par augstākā līmeņa apmācību darba aizsardzībā, jo arvien vairāk uzņēmumu sūta savus darba aizsardzības speciālistus apgūt tieši augstākā līmeņa zināšanas. Kā pozitīvu iezīmi darba aizsardzības situācijas uzlabošanā var minēt to, ka šogad Latvijas universitātē būs jau trešais izlaidums speciālistiem, kas ieguvuši vecākā darba aizsardzības speciālista kvalifikāciju (2. līmeņa profesionālā augstākā izglītība darba aizsardzības jomā). Pie tam, salīdzinot ar pirmo gadu, studētgrībētāju skaits ir pieaudzis gandrīz četras reizes (2003.gadā – 18, 2004.gadā – 30, 2005.gadā – 68 speciālisti).

Savukārt nākošgad savu pirmo izlaidumu piedzīvos arī vecākie darba aizsardzības speciālisti, kas absolvēs Rīgas Tehnisko universitāti. Šajā augstskolā mācības atšķirībā no Latvijas universitātes ilgst nevis vienu, bet divus gadus, jo tiek iegūts arī maģistra grāds.

Tāpat jau sākot ar nākošo mācību gadu, abām minētajām universitātēm plāno pievienoties Latvijas Lauksaimniecības universitāte Jelgavā, tādējādi būs lielākas iespējas iegūt augstākā līmeņa apmācību darba aizsardzībā tieši reģionu pārstāvjiem.

Topošajiem vecākajiem darba aizsardzības speciālistiem novēlu sekmīgu nākamo studiju gadu, kā arī nenokavēt dokumentu iesniegšanu Jūsu izvēlētajā augstskolā!

Sīkāku informāciju par apmācības jautājumiem darba aizsardzībā var atrast Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras kontaktpunkta Latvijā mājas lapā: www.osha.lv, sadaļā „Apmācība”.

Renārs Lūsis

Labklājības ministrijas
Darba departamenta direktora vietnieks-
Darba aizsardzības politikas nodaļas
vadītājs

Stājas spēkā noteikumi par vibrāciju

2005.gada 1.jūlijā spēkā stājušies Ministru kabineta 2004.gada 13.aprīļa noteikumi Nr.284 „Darba aizsardzības prasības nodarbināto aizsardzībai pret vibrācijas radīto risku darba vidē”. Darba devējiem un uzņēmumiem tika dots vairāk nekā gadu ilgs pārejas periods, lai sagatavotos jauno prasību izpildei un nodrošinātu savu darbinieku atbilstošu aizsardzību pret vibrācijas radīto risku.

Vibrācijas radītā riska novērtēšanu jāveic darba vides iekšējās uzraudzības ietvaros, veicot kopējo uzņēmuma darba vides risku novērtēšanu. Ja novērtēšanas laikā atklājas, ka darbinieki ir (vai iespējams ir) pakļauti plaukstas un rokas vibrācijai (piemēram, strādājot ar atskaldāmo āmuru, triecienurbjmašīnu, slīpmašīnu vai citiem instrumentiem, kas rada vibrāciju) vai vispārējai visa ķermeņa vibrācijai – strādājot ar zemes greideri, ekskavatoru-iekrāvēju, buldozeru vai cita

veida mašīnu.

Plaukstas un rokas vibrācija iedarbība uz nodarbināto (eksponēcija) normālas darba dienas (8 h) atskaites periodā nedrīkst pārsniegt 5 m/s^2 , bet aizsardzības pasākumi jau jāveic, ja vibrācijas iedarbība sasniedz $2,5 \text{ m/s}^2$.

Savukārt visa ķermeņa vibrācijas iedarbība normālas darba dienas (8 h) atskaites periodā nedrīkst pārsniegt $1,15 \text{ m/s}^2$, bet aizsardzības pasākumi jau jāveic, ja vibrācijas iedarbība sasniedz $0,5 \text{ m/s}^2$.

Renārs Lūsis

Labklājības ministrijas
Darba departamenta direktora vietnieks-
Darba aizsardzības politikas nodaļas
vadītājs

Sistēma

LDDK aicina sakārtot elektrodrošības jomu

Latvijas Darba devēju konfederācijas (turpmāk – LDDK) biedri vairākkārt ir norādījuši, ka Latvijā elektrodrošības jomā trūkst normatīvā regulējuma, kas noteiktu prasības elektroinstalāciju izbūvei un darbiem elektroietaisēs. Elektrodrošības prasības šajā jomā nosaka Latvijas Elektrotehnikas komisijas izstrādātais energostandarts LEK 025 “Drošības prasības, veicot darbus elektroietaisēs” un PSRS Enerģētikas un elektrifikācijas ministrijas izdotie „Elektroietaišu ierīkošanas noteikumu 6.izdevums”^{*} un „Patērētāju elektroietaišu tehniskās ekspluatācijas noteikumu 4.izdevums”^{*}.

Taču standarts LEK 025 ir attiecināms tikai un vienīgi uz VAS „Latvenergo”, jo jau standarta priekšvārdā minēts, ka tas izstrādāts, balstoties uz VAS „Latvenergo” ekspluatācijas pieredzi. Tātad, šis standarts un tajā noteiktās prasības nav piemērotas citu uzņēmumu darba specifikai, kuru nodarbinātie lielākoties neveic tādus darbus, kas reglamentēti standartā. Savukārt Ekonomikas ministrijas rīkojumā minētie normatīvie akti ir izdoti vēl PSRS laikā un tie ir pieejami tikai krievu valodā, turklāt tie ir novecojuši un nepiemēroti mūsdienu apstākļiem. Līdz ar to neviens no šiem dokumentiem nav uzskatāms par vispāršaistošu normatīvo aktu, un tiem ir tikai ieteikuma raksturs.

LDDK izsaka bažas, ka esošā situācija nenodrošina pilnvērtīgu nodarbināto aizsardzību no elektrības un ar to saistītajiem darba vides riska faktoriem. Tas arī nostāda Latvijas energobūvniecības uzņēmumus nevienlīdzīgā situācijā salīdzinājumā ar citu valstu uzņēmumiem, jo nav normatīvo aktu, pēc kuriem vadīties darbu projektēšanā un izpildē. Uzskatām, ka gan Ekonomikas ministrijai, kura atbild par enerģētikas politiku, gan Labklājības ministrijai, kura atbild par darba aizsardzības politiku, būtu jāapvieno spēki, lai sakārtotu elektrodrošības jomu Latvijā. LDDK no savas puses ir gatava aktīvi līdzdarboties šajā darbā.

^{*} Ekonomikas ministrija ar 1999.gada 17.decembra rīkojumu Nr.273 ir noteikusi, ka pēc 2000.gada 1.janvāra līdz jaunu normatīvo aktu pieņemšanai ir piemērojami šie normatīvie akti.

Edgars Korčagins

LDDK ģenerāldirektora vietnieks

Trokšņa izraisītā arodvādzirdība Latvijā

Mūsdienu sabiedrībā troksnis ir viens no biežākajiem vādzirdības iemesliem. Protams, gandrīz jebkura mūsdienu cilvēka darbība ir saistīta ar troksni, tomēr ļoti bieži šī trokšņa avots ir tieši darba vide. To apliecina arī statistikas dati: 2000.gadā vidēji 29% nodarbināto Eiropas Savienībā (ES) bijuši pakļauti darba vides trokšņa iedarbībai vismaz ¼ daļu no savas darba dienas, bet 11% - visu darba dienu (www.osha.eu.int). Jaunajās ES dalībvalstīs, tai skaitā Latvijā, situācija ir vēl sliktāka – 2001.gada dati liecina, ka vismaz ¼ daļu dienas troksnī pavadā aptuveni 35% nodarbināto, bet visu dienu – 15%.

Trokšņa izraisītie veselības traucējumi visbiežāk izraisa aroda vādzirdību – darba vides trokšņa izraisītu dzirdes pazemināšanos. Aroda vādzirdība ir visbiežākā darba vides trokšņa radītā patoloģija. Troksnis kā darba vides riska faktors var radīt arī t.s. akustisko traumu, kura ir iespējama, ja skaņas stiprums virs 115-130 dB(A) un tās ilgums – par tikai dažas minūtes. Ja darba vides troksnis ir mainīgs (impulsveida), tad akustiskā trauma var attīstīties pat pēc dažām sekundēm. Jāatzīmē tas, ka akustiskās traumas bieži vien ir pārejošas (sadzīvē visbiežākais piemērs ir akustiskās traumas pēc skaļiem koncertiem), savukārt aroda vādzirdība vienmēr ir neatgriezeniska. Primārā bojājuma vieta trokšņa iedarbības rezultātā ir iekšējās auss struktūras, kuras trokšņa iedarbības rezultātā cieš mehāniski – skaņas viļņi traumē iekšējās auss struktūras, izraisot to atmiršanu. Šūnu atmiršanu izraisa arī trokšņa izraisītais vielmaiņas stress, kura ietekmes rezultātā sabrūk dzirdes šūnu struktūras. Īpaši jāuzsver tas, ka aroda vādzirdības attīstībā visbūtiskākie ir tieši pirmie troksnī pavadītie gadi – pat 1 vai 2 gadu laikā var attīstīties ievērojams dzirdes zudums, kuru cilvēks subjektīvi var nejust. Pirmie simptomi, kuri liecina par dzirdes zudumu ir pazemināta runas uztvere (pirmās izmaiņas dzirdē parasti skar to frekvenču joslu, kurā mēs runājam – t.i. 3,0 – 6,0 kHz), kā arī *tinnitus* – jeb tā sauktie „trokšņi ausī”. Aroda vādzirdības attīstībā liela nozīme ir arī individuālajam jutīgumam.

ES valstīs aroda vādzirdība ir starp četrām visbiežāk konstatētajām un kompensētajām arodslimībām - tūlīt aiz azbesta un citu putekļu izraisītām plaušu slimībām un balsta-kustību aparāta slimībām. Vidējā saslimstība ar aroda vādzirdību ES valstīs ir 4,7 gadījumu uz 100 000 nodarbināto. Jāatzīmē tas, ka 97% no saslimušajiem ir vīrieši, visbiežāk vecumā no 50 līdz 54 gadiem.

Tomēr jāatzīst, ka Latvijā, par spīti lielajam troksnī strādājošo skaitam un sliktajiem darba apstākļiem, ir vērojama no ES atšķirīga statistika – pēdējos 10.gados vidējais reģistrētais aroda vādzirdību skaits ir svārstījies no 0,5 gadījumiem uz 100 000 nodarbināto

līdz 4,2 gadījumiem, tikai 2004.gadā sasniedzot 13,1 gadījumu uz 100 000 nodarbinātajiem. Piemēram, Somijā, šis skaitlis katru gadu sasniedz aptuveni 30 gadījumus uz 100 000 nodarbināto.

Par to, ka Latvijas darba vidē troksnis joprojām ir problēma liecina arī Higiēnas un arodslimību laboratorijas pēdējo 10 gadu pieredze. Veicot darba vides trokšņa mērījumus – vairāk kā 50% gadījumu trokšņa līmenis darba vietās pārsniedz pieļaujamo.

Latvijas arodslimnieku reģistrā laika posmā no 1995.g. līdz 2005.gadam ir reģistrēti 399 aroda vādzirdības gadījumi. Jāatzīmē, ka 87% gadījumu aroda vādzirdība ir diagnosticēta kopā ar vibrācijas slimību (smago transporta līdzekļu vadītāji, traktoristi, mehanizatori u.c.) un tikai 13 gadījumu vādzirdība ir konstatēta kā atsevišķa slimība. Līdzīgas tendences ir konstatēamas arī citu ES valstu statistikā, kas liecina par to, ka darba vides troksnis ļoti reti ir vienīgais riska faktors darba vidē.

Troksnis kā darba vides faktors var radīt arī citus mazāk zināmus veselības traucējumus:

- miega traucējumus, vestibulārā aparāta izmaiņas;
- paaugstinātu asinsspiedienu, holesterīna un triglicerīdu līmeņa paaugstināšanos;
- kuņģa čūlu.

Arodveselības un darba drošības speciālistiem, veicot darba vides riska novērtējumu Latvijas uzņēmumos, noteikti jāatceras, ka darba vides troksnis ir viens no visizplatītākajiem darba vides riska faktoriem. Noteikti nepieciešams noteikt reālo trokšņa līmeni darba vietās, lai iespējami ātri konstatētu vai trokšņa līmenis rada risku nodarbināto dzirdei, jo, kā jau minēts, būtiskākās nelabvēlīgās izmaiņas dzirdē notiek 1-2 gadu laikā. Noteikti nepieciešams savlaicīgi veikt veselības pārbaudes, jo, agrīni konstatējot dzirdes pasliktināšanos, ir iespējams veikt nepieciešamās izmaiņas darba vidē un apstākļos, lai novērstu tālāku nelabvēlīgu ietekmi uz dzirdi. Jāatceras tas, ka nodarbināto pārbaudes pie ārsta ieteicams veikt pēc vismaz 12 stundu atpūtas no darba trokšņainā vidē. Protams, vēlreiz vēlos atgādināt arī to, ka atsevišķos gadījumos, kad nav iespējama kolektīvo aizsardzības līdzekļu lietošana, noteikti jālieto individuālie dzirdes aizsardzības līdzekļi un jāievēro pietiekami garas atpūtas pauzes klusā vidē.

Dr. Ivars Vanadziņš
RSU Darba un vides veselības institūts

Ķīmisko vielu standarts beidzot pieejams

Jau kādu laiku, pateicoties tam, ka Labklājības ministrija, Ekonomikas ministrija un VSIA „Latvijas standarts” panākusi vienošanos, jaunā Latvijas standarta *LVS 89:2004 Ķīmisko vielu aroda ekspozīcijas robežvērtības darba vides gaisā* prasības ir pieejamas visiem interesentiem gan Labklājības ministrijas (www.lm.gov.lv), gan Aģentūras kontaktpunkta (www.osha.lv) mājas lapās.

Tas uzskatāms par zīmīgu soli pretim darba devējiem un darba aizsardzības speciālistiem, kuriem līdz šim, lai izpildītu noteikumu prasības par darbinieku aizsardzību pret ķīmisko vielu radīto risku, nācās iegādāties minēto standartu par maksu. Cerams, ka standarta pieejamība ļaus darba devējiem un darba aizsardzības speciālistiem labāk izpildīt Ministru kabineta noteikumu Nr.399 “**Darba aizsardzības prasības, saskaroties ar ķīmiskajām vielām darba**

vietās” prasības attiecībā uz ķīmisko vielu robežvērtību noteikšanu atbilstoši jaunajam Latvijas standartam *LVS 89:2004 Ķīmisko vielu aroda ekspozīcijas robežvērtības darba vides gaisā*.

Jāatzīmē ka nākamā gada laikā ir plānots veikt grozījumu minētajos noteikumos Nr.399, kad tajos tiks iestrādāti jaunāko ES direktīvu prasības, kā arī minētā standarta LVS 89:2004 prasības.

Renārs Lūsis

Labklājības ministrijas
Darba departamenta direktora vietnieks-
Darba aizsardzības politikas nodaļas
vadītājs

Praktiska informācija

Iekārtu izplatītājiem un iespējamiem valdītājiem!

Valsts Darba inspekcija informē, ka Eiropas Kopienų komisija ir atzinusi par pamatotu Slovēnijas Tirgus inspekcijas aizliegumu izplatīt Greapo Power Tools Co.Ltd., Suzhou (Ķīnas Tautas Republika) pārvietojamo ripzāģi HANSEATC.

H-TKS 600, jo šie ripzāģi neatbilst Mašīnu direktīvas 98/37/EK I pielikuma būtiskām 1.3.8.B.; 1.4.2.3.; 1.7.3. un 1.7.4. punktu prasībām, kas rada mašīnu lietotājiem nopietnu ievainošanas risku no izmesto koku gabaliem pie zāģa slīpa stāvokļa. Šie ripzāģi neatbilst arī 2000. gada 30. maija MK noteikumu nr.186 “Noteikumi par mašīnu drošību” 71.;77.;118. un 123. punktiem. Līdz ar to šo ripzāģu izplatīšana un lietošana nav pieļaujama.

Par katru gadījumu, kad Latvijas tirgū tiek piedāvātas minētās iekārtas, aicinām informēt Valsts darba inspekcijas Tirgus uzraudzības daļu.

Informācija sagatavota pamatojoties uz Eiropas Komisijas atzinumu Nr.K(2005) 1289 saskaņā ar Eiropas Parlamenta 7. pantu direktīvā 98/37/EK.

Papildus informācija pieejama Valsts darba inspekcijas Tirgus uzraudzības daļā pie galvenā valsts darba inspektora E.Kalniņa, telefons 7021741.